

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของภาคี การท่องเที่ยว : กรณีศึกษาประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง

Guidelines for Cultural Tourism Management with a Cooperation of Trang Tourism Partnership: A Case Study of Vegetarian Tradition in Kew Ong Yeah Shrine, Trang Province

เจษฎา นิลสงวนเดช¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังนี้ (1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวของงานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง (2) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในงานประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง (3) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของภาคีการท่องเที่ยวในงานประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง โดยใช้การวิจัยแบบผสานวิธี ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประกอบไปด้วยการศึกษาภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล และการสำรวจเชิงพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงมากที่สุด จากนั้นทำการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของภาคีการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนที่เข้าร่วมในงานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ประชาชนในพื้นที่โดยทั่วไปให้ความสำคัญต่องานประเพณีถือศีลกินผักเป็นอย่างมาก จะใช้เข้าร่วมกิจกรรมและพิธีกรรมต่าง ๆ ตลอดการจัดงาน ภาคีการท่องเที่ยวมีการจัดการประชาสัมพันธ์และการบริการที่ดี ประกอบกับสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยว จึงทำให้มีขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวได้ จากการรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวและประชาชน

¹ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ที่เข้าร่วมงานประเพณีถือศีลกินผัก จำนวน 400 คน พบว่า ศักยภาพความพร้อมในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะด้านคุณค่าด้านศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมในงานประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากที่สุด ศักยภาพของผู้คนในพื้นที่จำเป็นต้องรู้จักรากเหง้าของตนเองให้ดี เพื่อความพร้อมในการบอกเล่าข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว คนในชุมชนก็ต้องรู้จักรักและหวงแหน รวมทั้งเห็นคุณค่าของงานประเพณีของตน สามารถที่จะนำมาจัดการได้อย่างยั่งยืน ด้านศักยภาพของพื้นที่ศาลเจ้ายังคงยึดถือธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบทอดกันมา ทำให้มีความพร้อมในการเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นได้ ดังนั้น แนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของภาคการท่องเที่ยวในงานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง ที่ได้จากการศึกษาวิจัย มี 5 แนวทางดังนี้ 1. จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลประวัติความเป็นมาของงานประเพณีนี้อย่างจริงจัง 2. ปลุกฝังและสร้างจิตสำนึกให้ผู้คนในจังหวัดตรังเกิดความรักและหวงแหนประเพณีท้องถิ่นของตน 3. เน้นการท่องเที่ยวที่ให้องค์ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเป็นสำคัญและให้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ 4. จัดการการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมดั้งเดิม และ 5. สนับสนุนให้งานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง ได้รับการขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ

คำสำคัญ : การจัดการการท่องเที่ยว, การจัดการแบบมีส่วนร่วม, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, ประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดตรัง

Abstract

This research has three objectives: (1) To study the tourism situation of Vegetarian Tradition in Kew Ong Yeah Shrine, Trang Province (2) To study the state about the cultural tourism management of Vegetarian Tradition in Kew Ong Yeah Shrine, Trang Province (3) To study the guideline for the cultural tourism management by participating in tourism partnership of Vegetarian Tradition in Kew Ong Yeah Shrine, Trang Province by using merge research. quantitative and qualitative including field studies, Structured Interviews, In-depth interviews, and Area Frame Survey to obtain the most factual information. After obtaining all information was taken to the Content Analysis process to propose a management approach. Cultural Tourism Management by Participation of Tourism Parties and all samples were used in the research. Thai tourists, the community leaders, government agencies, the private sector and

people who participate in the tradition of Vegetarian festival of Kew Ong Yeah Shrine, Trang Province.

The process of this study found people in the area generally pay much attention to the traditional Vegetarian festival. It is used to participate in various activities and rituals throughout the event. The tourism sector has managed to public relations and with good service also providing good facilities and advices to tourists. It has the capacity to support tourism. By gathering information from tourists and people from 400 tourists who attended traditional vegetarian festival, the potential for tourism attractiveness with value of traditional arts and crafts in the tradition of vegetables festival of Kew Ong Yeah Shrine in Trang Province has resulted in the management of tourism as the most cultural tourist. The potential of people in the area have to know and understand their roots in order to provide information to travelers. People in the community must love and cherish including the value of their traditions. This traditional can be managed sustainably. The potential of the shrine area still adheres to the traditions inherited. Therefore, there are 5 guidelines for the management of cultural tourism by the participation of tourism partners in the tradition of vegetables festival. 1) It is important to study the background of this tradition. 2) Implant and create awareness for the people in Trang. Love and cherish their local traditions. 3) Focus on tourism that provides knowledge to tourists and promote in social media. 4) Organize Conservation tourism and traditional culture with stability pathways. 5) Support the Vegetarian Festival Tradition in Kew Ong Yeah Shrine, Trang Province has been listed as a heritage of national cultural heritage.

Keywords: Tourism Management, Joint Management, Cultural Tourism, The Trang Vegetarian Tradition

บทนำ

จังหวัดตรังเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพและความสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวมากจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ทั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยคริสต์ ชาวจีนเผ่าชาไก และชาวไทยเชื้อสายจีน มีรูปแบบวิถีชีวิตที่มีความแตกต่างของแต่ละชาติพันธุ์ จึงเป็นผลให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากไม่น้อยให้ความสนใจเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดตรัง ในจังหวัดตรังมีกลุ่มชาติพันธุ์จีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวจีนฮกเกี้ยนเป็นกลุ่มชาวจีนที่อพยพเข้ามากระจายตัวกันอยู่ในภาคใต้ของไทย จากหลักฐานบันทึกเก่าของไทย บริเวณแหลมมลายูเป็นแห่งแรกของสยามที่พ่อค้าชาวจีนและชาวต่างชาติประเทศอื่น ๆ เข้ามาค้าขายกันมาก ทุก ๆ ปีจะมีขบวนเรือสำเภาจากประเทศจีนมาแวะจอดที่ท่าเรือ และตั้งถิ่นฐานอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแหลมมลายู (Graham, W.A., 1924: 92) จังหวัดตรังจึงเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีชาวจีนเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวจีนเดินทางเข้ามามากในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะชาวจีนฮกเกี้ยน เดินทางมาสู่หัวเมืองมลายูแล้วเดินทางต่อมาที่ฝั่งทะเลเมืองตรัง คือ ท่าเรือกันตัง (อำเภอกันตังปัจจุบัน) และท่าจีน (ตำบลทับเที่ยง อำเภอเมืองตรังปัจจุบัน) (ประพนธ์ เรืองณรงค์, 2556: 69) พวกหนึ่งตั้งบ้านเรือนทำมาค้าขายอยู่ในบริเวณท่าจีน รุ่งเรืองถึงขนาดมีเรือขนาดใหญ่อยู่ริมแม่น้ำ (สุนทรีย์ สังข์อยู่, 2559 : 87)

เมื่อชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพมาตั้งหลักปักฐานในจังหวัดตรัง ก็ได้พกพา “ตัวตน” ของความเป็นจีนเข้ามาด้วย เมื่อรวมตัวกันได้ จึงระดมทุนสร้างศาลเจ้า ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ยจึงนับเป็นศาสนสถานสำคัญของชุมชนชาวจีนจังหวัดตรัง ทุกปีเมื่อถึงวันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 9 ตามปฏิทินจันทรคติ ชาวจีนกลุ่มนี้จะพร้อมใจกันจัดงานประเพณีถือศีลกินผักเดือนเก้าขึ้น จนกลายเป็นประเพณีการกินเจแบบชาวจีนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น พวกเขาเหล่านั้นพยายามอนุรักษ์วัฒนธรรมจีนดั้งเดิม โดยเฉพาะด้านคติความเชื่อต่าง ๆ มีให้เห็นเด่นชัด แต่ในขณะเดียวกัน ชาวจีนก็ยังมีมีการเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมบางอย่างให้เข้ากับบริบทของสังคมไทยด้วย เห็นได้จาก พิธีกรรมทิ้งกระจาดซึ่งเป็นการปฏิบัติตามแบบพุทธมหายานก็ได้นำเข้ามาเป็นพิธีกรรมหนึ่งในประเพณีนี้เช่นกัน หรือแม้กระทั่งการรำนโนราห์ หนังตะลุง ลิเก ซึ่งล้วนเป็นศิลปะการแสดงพื้นเมืองอย่างหนึ่งของชาวนคร ก็ได้ถูกนำมาผสมผสานเข้ากับงานประเพณีได้อย่างลงตัว ผสมผสานกลมกลืนไปกับวิถีชีวิตไทย กลายเป็นวัฒนธรรมไทย-จีนในชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน ด้านคติความเชื่อที่มีต่อพระกิวทองใต้เต้ เทพประธานงานประเพณีถือศีลกินผัก คือองค์ประกอบสำคัญที่เกื้อหนุนสร้างพลังอำนาจทางความคิด และความเข้มแข็งทางจิตใจ เกิดความมั่นคง เกื้อหนุนให้ชาวจีนที่อพยพเข้ามาในจังหวัดตรังสามารถสร้างตนและชุมชนที่เข้มแข็งขึ้นได้ จนสามารถดำรงอัตลักษณ์ของความเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนทับเที่ยง ถือเป็น “ทุนทางวัฒนธรรม” ที่มีความหลากหลายและผ่านการสั่งสมมาอย่างยาวนาน และยังคงยึดถือปฏิบัติในการดำรงชีวิตอันเป็นวิถีวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในงานประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง มีแนวโน้มการตอบรับค่อนข้างสูงมาตั้งแต่จุดเริ่มต้นเมื่อประมาณ 150 ปีก่อน และยังคงมีการตอบรับที่ดีไปเรื่อย ๆ ในอนาคต งานประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง จึงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในหมู่นักท่องเที่ยว ซึ่งการรับรู้ของนักท่องเที่ยวที่มีต่องานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรังนั้น เกิดจากการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ของหน่วยงานจังหวัดและภาคีการท่องเที่ยวในจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเข้ามามีส่วนในการประชาสัมพันธ์ ทำให้การจัดการงาน

ประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง มีการดำเนินงานที่ดี แต่การเข้ามามีส่วนร่วมของภาคการท่องเที่ยวยังขาดความเป็นระบบและขาดการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง หากไม่มีการจัดการแบบมีส่วนร่วมแล้ว จะก่อให้เกิดปัญหาด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากปัจจุบันนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมงานมีจำนวนมากขึ้นทุกปี การที่ชาวบ้าน ชุมชนหรือคณะกรรมการจัดงานขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการจัดการการท่องเที่ยวก็ไม่สามารถสร้างความสะดวกและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวได้ จึงทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจได้ไม่มากเท่าที่ควร ดังนั้น การให้ภาคการท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในงานประเพณี ถือว่าเป็นเรื่องที่ควรจะต้องลงมือปฏิบัติอย่างเร่งด่วน เพื่อปิดช่องว่างของปัญหาด้านการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมที่จะส่งผลดีให้งานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง มีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดตรัง โดยการกำหนดแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ. 2561 – 2564) และใช้ชื่อแผนงานว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจควบคู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวและอนุรักษ์เชิดชูอัตลักษณ์ของท้องถิ่น โดยจัดงานประเพณีถือศีลกินผักขึ้นตามโครงการอนุรักษ์ สืบสาน ส่งเสริมเอกลักษณ์ จารีตและประเพณีท้องถิ่น (ฝ่ายแผนงานและงบประมาณ กองวิชาการและแผนงาน เทศบาลนครตรัง, 2559 : 234)

จากความต้องการพัฒนาจังหวัดตรังให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดความร่วมมือกันในการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในงานประเพณีถือศีลกินผัก มีการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผัก ประวัติการถือศีลกินผักจังหวัดตรัง ประวัติศาลเจ้า ประวัติองค์ศักดิ์สิทธิ์ การตั้งโต๊ะรับพระ การแสดงบนเวที และซุ้มถ่ายรูปที่ระลึก ส่งผลให้นักท่องเที่ยวรู้จักและต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดตรังมากขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวให้ได้มีส่วนร่วมในงานประเพณีถือศีลกินผัก ทางหอการค้าจังหวัดตรัง ได้จัดโต๊ะบูชารับขบวนแห่องค์ศักดิ์สิทธิ์ให้กับนักท่องเที่ยวและประชาชน โดยนักท่องเที่ยวสามารถส่งจองโต๊ะบูชาได้ที่หอการค้าจังหวัดตรัง หลังเสร็จสิ้นงานประเพณีถือศีลกินผักทางหอการค้าจังหวัดตรัง จะนำรายได้ไปช่วยเหลืองานด้านการกุศลต่าง ๆ ที่ต้องการความช่วยเหลือ เช่น มอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียน การมอบถุงยังชีพช่วยเหลือผู้ประภายธรรมชาติต่อไป เห็นได้ว่า การที่จะพัฒนาให้จังหวัดตรังเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้นั้น การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของภาคการท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาควบคู่กัน แต่ปัจจุบันยังขาดการศึกษาในประเด็นนี้ จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่างานวิจัยเรื่องนี้ยังมีการวิจัยมาก่อน ดังนั้น การที่จะยกระดับความสามารถทำให้การท่องเที่ยวในงานประเพณีถือศีลกินผักมีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีการพัฒนาการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจและรายได้ของชุมชนได้นั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาหาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในงานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง อย่างเป็นรูปธรรม ถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงได้มุ่งเป้าที่จะศึกษาถึงแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นทางด้านประเพณีอย่างประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย ซึ่งอยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการสนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ โดยศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยว ศึกษาสภาพการจัดการการท่องเที่ยว ตลอดจนเสนอหาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยจะเป็นข้อมูลที่ผ่านการศึกษาอย่างมีระบบเป็นรูปธรรมทางวิชาการ มุ่งเน้นให้ได้ทราบข้อมูลการมีส่วนร่วมของภาคการท่องเที่ยวในการจัดการด้านการท่องเที่ยว เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้มาทำการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินการจัดงานประเพณีในอนาคต นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลทางวิชาการให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่

เกี่ยวข้อง เป็นองค์ความรู้แก่เยาวชนรุ่นหลังและผู้สนใจทั่วไป เพื่อนำไปปรับใช้เป็นแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเข้าถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่น และเพื่อนำผลการศึกษาไปสู่การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่จังหวัดตรังต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวของงานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง
2. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของงานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง
3. เพื่อศึกษาแนวทางการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของภาคการท่องเที่ยวในงานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง

วิธีการดำเนินวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม งานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยบุคลากรจากภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน ตลอดจนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาร่วมงานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ข้อมูลเชิงปริมาณ จะนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม มาทำการวิเคราะห์และประมวลข้อมูล และนำเสนอข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview questionnaire) มาทำการวิเคราะห์แบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) เพื่อให้ได้ข้อมูลในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของภาคการท่องเที่ยว แล้วนำข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่ได้จากการวิจัยมาบูรณาการเพื่อกำหนดร่างแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของภาคการท่องเที่ยว การดำเนินการวิจัยได้แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ตามลำดับดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาค้นคว้า ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดกลุ่มตัวอย่าง แบ่งได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเข้าร่วมงานประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) แต่เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แท้จริง จึงกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากสูตรการคำนวณแบบไม่ทราบจำนวนประชากร ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 คือ ยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนในกลุ่มตัวอย่างไม่เกินร้อยละ 5 โดยใช้สูตร W.G. Cochran จำนวน 400 คน โดยผู้วิจัย

จะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience sampling) เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามตามขนาดที่กำหนด

กลุ่มที่ 2 ภาศิการท่องเที่ยวและประชาชน ได้แก่ ผู้บริหารจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ในพื้นที่จังหวัดตรัง ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้หลักความน่าจะเป็น (Non probability sample) โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งมีเกณฑ์เลือกคือ เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เกิน 5 ปี และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 คน ประกอบด้วย วัฒนธรรมจังหวัดตรัง ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง ประธานหอการค้าจังหวัดตรัง ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตรัง และนายกเทศมนตรีนครตรัง รวมทั้งประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้หลักความน่าจะเป็น (Non probability sample) โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยที่ผู้วิจัยจะเป็นผู้ระบุกลุ่มตัวอย่างที่ดีที่สุดที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างของประชาชนจึงมีจำนวน 6 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาจีนและวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดตรัง ผู้ตรวจตราสอดส่องศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์ ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย หัวหน้าฝ่ายพิธีกรรม ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย และกรรมการศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย รวมทั้งสิ้น 11 คน

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นจะได้จากแหล่งข้อมูล 2 แหล่ง คือ 1) ข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ (Secondary data) ข้อมูลส่วนนี้ได้จากการศึกษา ทบทวน และรวบรวมข้อมูลเชิงวิชาการ จากแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ เช่น หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตรัง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตรัง หอสมุดประชาชนจังหวัดตรัง และฐานข้อมูลออนไลน์ เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในงานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง และข้อมูลสำหรับเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ 2) ข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview questionnaire) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การดำเนินงานด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของภาศิการท่องเที่ยว และแนวทางในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังใช้เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อให้ได้ข้อมูลของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในงานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง ได้แก่ ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และความคิดเห็นต่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ SWOT Analysis เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่สามารถตอบคำถามได้ตามวัตถุประสงค์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview questionnaire) มาทำการวิเคราะห์แบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) เพื่อให้ได้ข้อมูลในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของภาศิการท่องเที่ยว และนำข้อมูลที่ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยแบบสอบถาม มาทำการวิเคราะห์และ

ประมวลข้อมูล และนำเสนอข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) จากนั้นนำข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่ได้จากการวิจัยมาบูรณาการเพื่อกำหนดร่างแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของภาคีการท่องเที่ยว

ผลการวิจัย

จากการที่สังคมไทยเป็นสังคมที่มีพื้นที่แบบเปิด (open-boundary) มีการเปิดรับเอาสิ่งแปลกใหม่จากภายนอกสังคมเข้ามา มิได้มีการปิดตนเองจากโลกภายนอก จึงเป็นสาเหตุทำให้วัฒนธรรมจากต่างประเทศเข้ามาสู่สังคมไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะวัฒนธรรมจีนได้ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทยมาช้านาน ดังพื้นที่ที่ได้ศึกษาอย่างจังหวัดตรังซึ่งมีวัฒนธรรมที่ผสมผสานระหว่างไทยและจีนอย่างเห็นได้ชัด อย่างเช่น ประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง ที่ถือเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี เป็นการปฏิบัติในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง สืบทอดมาเป็นเวลาช้านาน จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในชุมชน เพื่อศึกษาสิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม ผู้คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ ความศรัทธา พิธีกรรมในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้ จากการศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในงานประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง ทางด้านสังคม พบว่า วิถีชีวิตความเป็นอยู่โดยทั่วไปของประชาชนในพื้นที่จังหวัดตรัง ซึ่งส่วนใหญ่จะมีเชื้อสายจีน ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา สวนยางพารา สวนผลไม้ การประมง และค้าขาย ทำให้วิถีชีวิตของคนในพื้นที่มีความผูกพันกับคติความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อเทพเจ้าจีนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเทพเจ้าในงานประเพณีถือศีลกินผัก ซึ่งก็คือพระกิวทองใต้เต้ เมื่อถึงช่วงเดือนเก้าตามปฏิทินจันทรคติ ผู้คนจะใช้เวลาทั้ง 10 วัน 10 คืน เพื่อเข้าร่วมงานประเพณีถือศีลกินผักเป็นประจำทุกปี ด้วยคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมที่ปรากฏชัดในช่วงวันขึ้น 1 ค่ำ ไปจนกระทั่งขึ้น 9 ค่ำ เดือน 9 ตามปฏิทินจันทรคติ จึงเอื้อต่อการท่องเที่ยวอันจะนำไปสู่การกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้ลักษณะทางเศรษฐกิจมีความคล่องตัวสูงในช่วงงานประเพณีนี้จากการจำหน่ายเสื้อผ้าชุดขาว อาหารและขนมเจ เช่น เกาหยุกเจ หมี่ฮกเกี้ยนเจ หมี่หน้าเหลียวเจ ขาหมูทอด คนตรังจะเรียกขนมนี้ว่า “ขนมหวก” เป็นขนมเผือกทอด มีเนื้อเผือกและแป้งที่มีความนุ่ม เหนียว จิ้มกับน้ำจิ้มส้มเจี๊วงผสมถั่วลิสงบด เป็นสูตรดั้งเดิมเฉพาะของจังหวัดตรัง ปัจจุบันกลายเป็นขนมประจำประเพณีถือศีลกินผักจังหวัดตรัง สอดคล้องกับทฤษฎีกระบวนการแพร่กระจาย (Dissemination Paradigm) ที่มองว่ามรดกทางวัฒนธรรมสามารถสร้างสรรค์ให้กลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม (Cultural Goods) เพื่อจำหน่ายให้แก่คนภายนอก อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมของตนแพร่กระจายออกสู่ตลาดได้อย่างกว้างขวาง (บุญยสุภะ อเนกสุข, 2557: 116) เมื่อมีกระแสการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการดำเนินการหรือประกอบพิธีกรรมที่ยังคงรักษาตามธรรมเนียมปฏิบัติดั้งเดิม ทำให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะพิธีอัญเชิญเทพเจ้าออกแห่รอบเมือง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจุดเด่น จุดด้อย อุปสรรค และโอกาส (SWOT Analysis) ผลการวิเคราะห์พบว่า จุดแข็ง คือ งานประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ยเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ถือเป็นการท่องเที่ยวตามความสนใจเฉพาะด้านประเพณีที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมและธรรมเนียมปฏิบัติดั้งเดิม แม้มีส่วนที่ถูกกระทบทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือดwindไปบ้าง หากแต่ปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสภาพเหตุการณ์ที่เปลี่ยนไปเท่านั้นเอง เช่น ปี พ.ศ. 2560 เนื่องจากสถานที่ตั้งของศาลเจ้าอยู่ในเส้นทางเดียวกันที่จะใช้ในการประกอบพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ดังนั้น ในการจัดงานประเพณีถือศีลกินผัก จึงควรหลีกเลี่ยง เน้นการจัดงานกันเฉพาะภายใน เพื่อถวายเป็นอภัยอย่างสมพระเกียรติสูงสุด และเพื่อน้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้แต่พระองค์ผู้เสด็จสู่สวรรคาลัย ทางคณะกรรมการศาลเจ้าจึงมีมติเป็นเอกฉันท์ ให้ประกาศงดกิจกรรมและพิธีกรรมต่าง ๆ ของงานประเพณีถือศีลกินผักลงกว่า 80 % อาทิ งดการประดับริ้วธงตามถนนต่าง ๆ ยกเว้นในบริเวณศาลเจ้า งดโรงทาน งดรับปิ่นโตเจ งดพิธีแห่เจ้ารอบเมือง งดพิธีหิ้งกระเจาต ส่วนพิธีกรรมอื่น ๆ ยังคงปฏิบัติตามปกติ และยังคงเปิดศาลเจ้าให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวสามารถเข้าสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ตลอด 24 ชั่วโมง ส่วนจุดด้อย คือ ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ ทำให้กิจกรรมทางการท่องเที่ยวไม่เด่นชัดและไม่น่าสนใจ อุปสรรค คือ ขาดความร่วมมือกันระหว่างภาคีการท่องเที่ยว ทำให้ศักยภาพของการจัดงานประเพณีถือศีลกินผักเป็นไปอย่างช้า ๆ จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องที่จะทำงานร่วมกันแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน โอกาส คือ กระทรวงคมนาคมดำเนินโครงการพัฒนาสนามบินตรงควบคู่ไปกับก่อสร้างอาคารที่พักผู้โดยสารหลังใหม่เร่งพัฒนารองรับขยายตัวเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลก

ส่วนด้านองค์ประกอบของการท่องเที่ยว (3As) พบว่า มีสิ่งดึงดูดใจ (Attractions) คือ การจัดกิจกรรมและประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ตามธรรมเนียมจีนดั้งเดิม ถือเป็นโอกาส มีประเพณีที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมอย่างยิ่ง ในการสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ ธรรมเนียมปฏิบัติ วิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ จึงทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเลือกหนึ่ง สอดคล้องกับทฤษฎีกระบวนทัศน์เกี่ยวกับการดึงดูดใจ (Attraction Paradigm) ที่มองว่าวัฒนธรรมมีศักยภาพในฐานะเพื่อพัฒนาให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (Myriam Jansen-verbeke, Gerda K. Priestley, Antonio P. Russo, 2008: 6) งานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง จึงมีศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในทุกด้าน มีความสามารถทำให้ผู้คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวเข้าถึงได้ (Accessibilities) ทั้งแนวคิด ความเชื่อ วิถีชีวิต และธรรมเนียมปฏิบัติ สอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาล โดยจังหวัดตรังได้รับการส่งเสริมตามโครงการ “12 เมืองต้องห้าม...พลาด” ซึ่งทำให้จังหวัดตรังเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ประกอบกับในปี พ.ศ. 2560 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มีการปรับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจาก Value for Money ไปสู่ Value for Experience ชูจุดขาย “ประสบการณ์ท่องเที่ยวท้องถิ่น” ซึ่งจังหวัดตรังมีความเข้มแข็ง จึงเป็นปัจจัยส่งผลให้งานประเพณีถือศีลกินผักกลายเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวที่สามารถกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดตรังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ปัจจัยภายในเกิดจากการมีความสามัคคีร่วมมือกันในการจัดการความเข้มแข็งภายใต้ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวจนเกิดการมีส่วนร่วมในการรองรับและมีสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) นอกจากนี้ยังได้มีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ กล่าวคือ ในการจัดงานประเพณีถือศีลกินผักทางศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ยจัดให้มีกิจกรรมในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมได้ อาทิ พิธีเวียนธูปเวียนเทียน พิธีข้ามสะพานสะเดาะเคราะห์ พิธีแห่เจ้ารอบเมือง เป็นต้น ปัจจัยภายนอก เกิดจากการได้รับความ

ร่วมมือของภาคีการท่องเที่ยวทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและชุมชน ในการให้ข้อมูลองค์ความรู้ เพื่อดูแลและบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยมีการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลผ่านสื่อหลายช่องทาง เกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผัก รวมถึงการสนับสนุนข้อมูลในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยได้รับนโยบายจัดการท่องเที่ยวสนับสนุนจากภาครัฐตามแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยเน้นให้มีการพัฒนาด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีศักยภาพ มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนสร้างความสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์ทรัพยากรท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวและอนุรักษ์เชิดชูอัตลักษณ์ของท้องถิ่นผ่านโครงการอนุรักษ์สืบสานส่งเสริมเอกลักษณ์จารีตประเพณีท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีสิ่งอำนวยความสะดวก มีจุดบริการและให้คำแนะนำนักท่องเที่ยวจากภาคีการท่องเที่ยว ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชน มีการดูแลรักษาความปลอดภัยในระดับที่เชื่อถือและไว้วางใจได้ ตลอดจนเส้นทางคมนาคมไปยังศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย มีป้ายบอกเส้นทางชัดเจน นักท่องเที่ยวสามารถไปถึงได้โดยสะดวก

สภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า ความพร้อมในการจัดการการท่องเที่ยวด้านทรัพยากรทางท่องเที่ยวในงานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรังนั้น ถือว่ามีความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านสถานที่ ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ อาหารเจ ที่จอดรถ ฯลฯ และด้านการจัดกิจกรรมและพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นทุนทางวัฒนธรรมภายในงานประเพณีถือศีลกินผักอยู่แล้ว หากแต่ภาคีการท่องเที่ยวยังไม่มีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เนื่องจากหน่วยงานต่าง ๆ ยังดำเนินการแบบต่างคนต่างทำ ถึงแม้ว่าการดำเนินงานจัดงานประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ยจะได้รับความร่วมมือจากภาคีการท่องเที่ยวทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องเป็นประจำทุกปี มีการพูดคุยกำหนดแนวทางในการเตรียมความพร้อมในการจัดงาน มีการกำหนดกิจกรรมหรือพิธีกรรมในแต่ละวันอย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดคือ การจัดการยังขาดความเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างภาคีการท่องเที่ยว ขาดการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ ฉะนั้นสิ่งสำคัญที่สุดของการจัดการการท่องเที่ยวก็คือการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่ หากสามารถร่วมมือกันได้อย่างมีระบบ ส่งผลทำให้ภาพการณ์ด้านการท่องเที่ยวในช่วงงานประเพณีถือศีลกินผัก จะมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาในตัวอำเภอเมือง จังหวัดตรัง ทำให้ที่พักรูปแบบต่าง ๆ มียอดจองห้องเป็นจำนวนมาก ส่วนความพร้อมของศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ยเองมีศักยภาพในการจัดการด้านสถานที่ มีการจัดแบ่งพื้นที่ดูแลเรื่องการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวตามความถนัด ยังได้มีการแบ่งเจ้าหน้าที่ตามภาระหน้าที่ความรับผิดชอบออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ อย่างชัดเจน เช่น ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายประกอบพิธีกรรม ฝ่ายโรงครัวทำอาหารเจ ฝ่ายจัดขบวนแห่ ฯลฯ ถือว่ามีความพร้อมต่อการจัดการท่องเที่ยวเป็นอย่างมากปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรม

จากการศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในงานประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง พบว่า ภาคีการท่องเที่ยวในจังหวัดตรังทั้งภาครัฐและเอกชนต่างมีบทบาทในการกำกับดูแล ควบคุมและส่งเสริมการท่องเที่ยวได้มาก ตลอดจนเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชน และระหว่างชุมชนกับเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งนี้แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะต่อเชื่อมกับชุมชน ทั้งในทางตรงและในทางอ้อม ดังนั้นความร่วมมือที่ีระหว่างแหล่งท่องเที่ยวกับชุมชนเป็นพื้นฐานสำคัญของความสำเร็จและความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาว (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2556:176) นอกจากนี้ยังมีแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวที่อยู่บนพื้นฐานของศักยภาพของชุมชนที่มีความเหมาะสม หรือตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยว ได้แก่ การจัดให้เกิดความสมดุลระหว่างความสามารถในการรองรับของพื้นที่กับปริมาณนักท่องเที่ยว มุ่งส่งเสริมให้พัฒนาเป็นงาน

ประเพณีที่มีคุณภาพ ไม่ใช่พยายามเพิ่มปริมาณของนักท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียว ให้มีการจัดบริการนำเที่ยว และมัคคุเทศก์ โดยให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ดูแล และควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวให้อยู่ในกรอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภาศการท่องเที่ยวยุคควรรสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่ ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิด ประสบการณ์ ได้รับรู้และภาคภูมิใจในคุณค่าของงานประเพณีถือศีลกินผัก ก่อให้เกิดความหวนแหนมรดกทางวัฒนธรรม ร่วมกันผลักดันให้อนุรักษงานประเพณีอันทรงคุณค่านี้ไว้ไม่ให้สูญหายหรือเกิดความเปลี่ยนแปลง และร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่จะสร้างสรรค์ให้งานประเพณีถือศีลกินผักเป็นประเพณีที่เป็นมรดกของชาติ ผลการวิจัย พบว่า ภาศการท่องเที่ยวยุคควรรสนับสนุน 1) บริหารการจักระบบแหล่งท่องเที่ยวยุคควรรสนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพในมิติต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชน 2) ต้องให้ความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ในด้านต่าง ๆ จากงานประเพณีซึ่งมีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 3) การตลาด ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้รับทราบ โดยเน้นการท่องเที่ยวแบบสัมผัสวัฒนธรรมดั้งเดิม ทั้งนี้งานประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย มีความจำเป็นต้องได้รับการจัดการด้านองค์ความรู้ควบคู่ไปด้วย โดยป้องกันสาเหตุต่าง ๆ ที่อาจทำให้เกิดปัญหาด้านการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งเจ้าของพื้นที่ และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ได้แก่ คณะกรรมการศาลเจ้า ผู้ดำเนินงาน ผู้ประกอบพิธีกรรม และประชาชนในท้องถิ่น ต้องร่วมมือกันในการอนุรักษ์ รักษาธรรมเนียมปฏิบัติโบราณ ไม่ทำลาย หรือสร้างความเสียหายให้แก่งานประเพณี โดยต้องเข้มงวดให้ผู้เข้าร่วมงานและนักท่องเที่ยวได้ปฏิบัติตามธรรมเนียมปฏิบัติดั้งเดิมอย่างเคร่งครัด และจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อภาพรวมของการท่องเที่ยว โดยจำเป็นต้องให้ข้อมูลก่อนการท่องเที่ยวและระหว่างการท่องเที่ยวด้วย

ผลสัมฤทธิ์ของงานวิจัยนี้โดยภาพรวม จากการศึกษาบริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของภาศการท่องเที่ยวยุคควรรสนับสนุน ในงานประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง คือ การสนับสนุนให้ภาศการท่องเที่ยวทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเกิดการรวมตัวกันในลักษณะการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยกันพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และช่วยกันสร้างจิตสำนึกให้ผู้คนในพื้นที่ที่มีการสืบสาน อนุรักษ์ธรรมเนียมปฏิบัติดั้งเดิม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่จังหวัดตรัง ไม่ว่าจะเป็นการประกอบพิธีกรรม การแต่งกาย อาหารและขนมเจ เพื่อสร้างความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวและสร้างมูลค่าเพิ่มจากการท่องเที่ยวได้ต่อไป ดังนั้น สามารถกำหนดแนวคิดที่จะใช้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวได้ดังนี้ 1) ต้องกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัด โดยกำหนดให้ภาศการท่องเที่ยวยุคควรรสนับสนุนในการจัดทำแผนหรือนโยบายที่สอดคล้องและส่งเสริมกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง และทำการเลือกตัวแทนหน่วยงานจากภาศการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบในเรื่องของการท่องเที่ยวทั้งหมดมาเป็นตัวกลางในการบริหารจัดการต่อการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งระบบอย่างจริงจัง 2) ต้องมีการพัฒนาพื้นที่อย่างต่อเนื่องและเหมาะสม โดยเฉพาะในพื้นที่รอบบริเวณศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย ที่ใช้เป็นสถานที่ในการจัดงานประเพณีดังกล่าว เนื่องจากมีทรัพยากรที่พร้อมต่อการจัดการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรม แต่ยังขาดการบริหารจัดการเพื่อการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ 3) ต้องพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสร้างสื่อสังคมออนไลน์อย่างเร่งด่วน เพื่อเป็นช่องทางให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย สะดวก และรวดเร็วขึ้น ทั้งนี้ยังมีความสอดคล้องกับสภาวะการณ์ปัจจุบันที่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจมักจะสืบค้นข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์

ต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ เว็บเพจ เฟซบุ๊ก ฯลฯ เป็นจำนวนมาก 4) ต้องช่วยกันควบคุม ดูแล การดำเนินงานประเพณี อย่างถูกต้องเหมาะสม อาจใช้แนวความคิดการอนุรักษ์โดยมีกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้อง ผู้ที่รับผิดชอบทั้งทางตรงและทางอ้อมต้องนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง 5) ควรรู้พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อที่จะสร้างกิจกรรมให้ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมในมิติที่สัมผัสได้ เช่น ปี พ.ศ. 2554 เทศบาลนครตรังได้จัดกิจกรรมภายใต้แนวคิด “มงคล สามัคคี ผดุงหิกระทยักษ์ ถวายเป็นพระราชกุศล แต่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 84 พรรษา” ซึ่งเทศบาลได้จัดให้มีการผดุงหิกระทยักษ์ โดยกลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มเยาวชน แจกจ่ายให้กับผู้มาร่วมงานตลอดการจัดงาน ปี พ.ศ. 2557 ได้จัดการเสวนาเรื่องถือศีลกินผักจากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ และการค้นหาสุดยอด (พ่อครัว) เชฟอาหารเจ ขึ้นเป็นครั้งแรกของจังหวัดตรัง ปี พ.ศ. 2558 ได้มีการจัดประกวดภาพถ่าย “มองผ่านเลนส์เทศกาลกินเจตรัง 2558” ขึ้นเป็นครั้งแรกของจังหวัดตรัง หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่กระทำเป็นประจำทุกปี เช่น การแสดงมังกร สิงโต การเดินเวียนธูป การจัดโต๊ะรับรองคัสต์สิทธิ์ออกโปรดสาธุชน ฯลฯ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงและเข้าใจในคุณค่าของงานประเพณี ดังนั้น ประชาชน ชุมชน และภาคีการท่องเที่ยวต้อง ร่วมกันสร้างจิตสำนึก ร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันสร้างแหล่งเรียนรู้เชิงบูรณาการ และร่วมมือกันวางแผนพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรมและมีความชัดเจน สอดคล้องกับ ทฤษฎีการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ที่จะต้องประกอบด้วยการจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว การจัดการด้านการให้ความรู้ และการสร้างจิตสำนึกในเรื่องคุณค่าของแหล่งวัฒนธรรม และการจัดการด้านการท่องเที่ยว (ราณี อธิชัยกุล, 2557: 307)

อภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในงานประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง สามารถเกิดขึ้นได้เพราะพิธีกรรมและธรรมเนียมปฏิบัติต่าง ๆ ของศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง มีเอกลักษณ์ตามธรรมเนียมฮกเกี้ยนโบราณที่ยังคงยึดถือและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน นักท่องเที่ยวที่สนใจต้องการเข้ามาศึกษาหรือเข้ามาท่องเที่ยว สามารถมาเข้ามาท่องเที่ยวได้ตั้งแต่วันขึ้น 1 ค่ำ ถึง 9 ค่ำ เดือน 9 ตามปฏิทินจีน ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2564) ของคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ ประกอบกับในปัจจุบันนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มุ่งเน้นประสบการณ์และให้ความสำคัญกับความรู้เชิงลึกของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยให้ความสำคัญกับการแสวงหาประสบการณ์ที่มากกว่าการท่องเที่ยวรูปแบบเดิม ๆ ทั่วไป โดยต้องการสัมผัสวิถีชีวิตผู้คนและประเพณีท้องถิ่นอย่างแท้จริง ต้องการเข้าถึงสังคมพหุวัฒนธรรม (Multi-cultural) มากกว่าการเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว การอภิปรายผลจากการวิจัยครั้งนี้จะอภิปรายผลตามผลการวิจัยที่ได้สรุปไว้ดังนี้

1. สถานการณ์การท่องเที่ยวของงานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง

ปัจจุบันการท่องเที่ยวงานประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศเพิ่มขึ้นตามลำดับอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และไต้หวัน งานประเพณีในแต่ละปี ทางศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ยได้ร่วมมือกับหน่วยงานจากภาคีการท่องเที่ยวในการจัดกิจกรรมและประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมบรรยากาศการท่องเที่ยวให้คึกคักมากขึ้น เช่น การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่าง ๆ การประกอบพิธีกรรมขึ้นเสาเต็งโก พิธีกรรมแห่เจ้า

รอบเมืองเทศบาลนครตรัง พิธีกรรมส่งเจ้าสู่สรวงสรรค์ทางแม่น้ำตรัง ฯลฯ การจัดกิจกรรมเดินธูปเวียนเทียน ในช่วงงานประเพณี รวมถึงการส่งเสริมอาชีพการจำหน่ายอาหารและขนมแก่ผู้คนที่เดินทางเข้ามาร่วมงานใน ศาลเจ้า แต่ละปีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นประมาณ 500-1,000 คน จากการลงพื้นที่งานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย พบว่า ชาวจีนฮกเกี้ยนได้นำประเพณีกินผักเข้ามาสู่จังหวัดตรัง จากการบอกเล่าของชาวจีน อาวุโสในจังหวัดตรัง ทำให้ทราบว่า จังหวัดตรังมีการกินผักเดือนเก้าครั้งแรกที่วัดปอนด์ หรือบริเวณวัดประสิทธิ ชัยในปัจจุบัน ประเพณีถือศีลกินผักจังหวัดตรังจึงถือกำเนิดขึ้นนับตั้งแต่นั้นมา ต่อมาเมื่อชาวตรังมีความเลื่อมใส ศรัทธาในการถือศีลกินผักมากขึ้น ก็ได้ร่วมกันถือศีลกินผักเพิ่มขึ้น จึงได้ย้ายสถานที่จัดงานและก่อตั้งเป็นศาล เจ้าอย่างถาวรในพื้นที่ศาลเจ้าปัจจุบัน ทำให้ประเพณีถือศีลกินผักจังหวัดตรังได้รับการสืบทอดต่อกันมาอย่าง เกร่งครัดจวบจนทุกวันนี้ และจากการศึกษาปรากฏการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในงานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้า กิวอ่องเอี้ย พบว่า ปัจจุบันงานประเพณีถือศีลกินผัก จังหวัดตรัง ได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงรูปแบบกิจกรรม จากงานที่เน้นด้านพิธีกรรมตามความเชื่อดั้งเดิมเป็นหลักมาเป็นการดำเนินกิจกรรมที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว จน ทำให้เกิดกระบวนการสร้างสรรค์กิจกรรมทางวัฒนธรรม ด้วยการเสริมแต่งสิ่งใหม่ ๆ เข้าไปในงานประเพณี ทั้ง ยังมีการปรับสภาพความเป็นท้องถิ่น (localisation) ที่ตนอาศัยเข้าไปด้วย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับ ระเบียบวิธีการปฏิบัติของผู้คนในงานประเพณีถือศีลกินผัก จากจุดเริ่มต้นของธรรมเนียมปฏิบัติที่บรรพบุรุษชาว จีนในจังหวัดตรังได้ปฏิบัติขึ้นเพียงไม่กี่คน สู่การจัดงานประเพณีถือศีลกินผักประจำปีของศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ยใน ปัจจุบัน ด้วยระยะเวลาอันยาวนานภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ทำให้ประเพณี ถือศีลกินผักของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดตรังมีการปรับตัว เปลี่ยนแปลงให้เข้ากับบริบททางสังคมและวิถี ชีวิตความเป็นอยู่อย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบันนี้ ประเพณีนี้ยังเกิดการยอมรับ ผสมผสาน และกลืนกลายทาง วัฒนธรรมเข้ากับวัฒนธรรมและประเพณีไทย แม้ว่าวัฒนธรรมและประเพณีนี้จะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ หลายคนไม่พึงปรารถนา แต่ในอีกส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงได้สะท้อนให้เห็นว่า ไม่เพียงแต่อิทธิพลของ วัฒนธรรมอื่นที่เข้าไปส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในพื้นที่ แต่คนในพื้นที่เองก็เป็นผู้เปิดรับความคิด ของต่างถิ่นด้วยเช่นกัน โดยสภาพของการเปลี่ยนแปลงของงานประเพณีถือศีลกินผักที่ปรากฏในปัจจุบัน มีดังนี้ การเปลี่ยนแปลงด้านชื่อนามเรียกขาน การเปลี่ยนแปลงด้านพิธีกรรม การเปลี่ยนแปลงด้านธรรมเนียมปฏิบัติ และการเปลี่ยนแปลงด้านกิจกรรมเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ถึงแม้จะมีปรากฏการณ์ที่เกิดการ เปลี่ยนแปลงในงานประเพณีถือศีลกินผักไปบ้าง แต่ประชาชนทุกคนในฐานะเจ้าของประเพณีก็ไม่ควรรอให้ถึง วันที่จะสายเกินกว่าที่จะมานั่งพูดคุยกันเพื่อหาทางแก้ไขเรื่องนี้อย่างน่าเสียดาย จึงเป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่าง เร่งด่วน ดังนั้นภาคีการท่องเที่ยวทุกภาคส่วนในพื้นที่ควรช่วยกันฟื้นฟูธรรมเนียมที่เคยกระทำในอดีตแล้วห่าง หายไปให้กลับมาปฏิบัติใหม่ ควรให้ความใส่ใจในรายละเอียดที่ดีอยู่แล้วไม่ให้สูญหายไป ควรเก็บรายละเอียด พิธีกรรมโบราณโดยไม่มีการตัดแปลงหรือปรับเปลี่ยนให้น้อยที่สุด เป็นหน้าที่ของเรารุ่นปัจจุบันที่จะต้องรักษาไว้ ให้ลูกหลานรุ่นต่อไป เช่น การหว่านหุ้ยและน้ำในพิธีเลี้ยงทหารพระ รูปแบบการปฏิบัติในอดีตเคยทำมาเช่นไร จำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องทำเช่นนั้น ลูกหลานรุ่นหลังก็จะจดจำและปฏิบัติตาม หากวันหนึ่งเราคิดว่าวิธีการ เช่นเดิมทำให้พื้นที่รายรอบสกปรกต้องมีภาระเก็บกวาดแล้ว จัดการเปลี่ยนวิธีการแบบดั้งเดิมเสียแล้ว นั้นแสดง ว่านับจากนี้วัฒนธรรมท้องถิ่นจะเริ่มเปลี่ยนไปทันที คนรุ่นหลังที่ไม่ทราบอดีตทำอะไรจะจดจำเริ่มทำตาม สิ่งใหม่นับตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายยิ่ง ฉะนั้น กิจกรรมหรือพิธีกรรมหลาย ๆ อย่างกลายเป็น ภาพลักษณ์ของงานประเพณีถือศีลกินผัก ในสายตาสาธารณชนที่ดึงดูดให้ผู้คนต่างถิ่นเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ในงานประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง ยังเป็นภาพลักษณ์ที่ชาวตรังและภาคีการ

ท่องเที่ยวพร้อมใจกันนำเสนอ เราทุกคนจึงควรช่วยกันอนุรักษ์ ดูแล รักษา และสืบทอดรูปแบบของประเพณีนี้ให้ดำเนินไปตามครรลองที่ถูกต้องเหมาะสม ช่วยกันจรรโลงประเพณีที่ตังามนี้ให้มั่นคงเข้มแข็งจากรุ่นสู่รุ่น

2. สภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จากแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาและอุปสรรคของภาคการท่องเที่ยว ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในงานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน คือ 1.ด้านการวางแผน (Planning) 2.ด้านการธำรงรักษาไว้ (Preservative) และ 3.ด้านการเผยแพร่ (Dissemination) พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับ “มาก” ($\bar{X} = 3.58$) หากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาและอุปสรรคด้านการวางแผน อยู่ในระดับ “มาก” ($\bar{X} = 3.76$) ด้านการธำรงรักษาไว้ อยู่ในระดับ “ปานกลาง” ($\bar{X} = 3.28$) ด้านการเผยแพร่ อยู่ในระดับ “มาก” ($\bar{X} = 3.69$)

หากพิจารณาเฉพาะปัญหาและอุปสรรคด้านการวางแผน โดยภาพรวม อยู่ในระดับ “มาก” ($\bar{X} = 3.76$) เมื่อแยกเป็นรายข้อ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรค อยู่ในระดับ “มาก” เรียงลำดับได้ดังนี้ ขาดงบประมาณในการดำเนินการจัดการประชุมเพื่อวางแผนและดำเนินงาน ($\bar{X} = 4.44$) ไม่ได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายภาคการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.14$) คณะกรรมการจัดงานไม่มีความเข้มแข็งพอ ($\bar{X} = 3.88$) ไม่มีเวลาในการรวมกลุ่มเพื่อที่จะประชุมหรือแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.86$) ขาดผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการโน้มน้าวให้เกิดการรวมกลุ่มเครือข่ายภาคการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.75$) ขาดเวทีในการแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และสืบสาน ($\bar{X} = 3.70$) ประชาชนในพื้นที่ขาดความตระหนักในการอนุรักษ์และสืบสาน ($\bar{X} = 3.65$) และภาคการท่องเที่ยวมีความคิดว่าการจัดงานประเพณี เป็นหน้าที่ของศาลเจ้าโดยตรง จึงไม่ต้องการที่จะเข้ามาแทรกแซงการดำเนินงาน ($\bar{X} = 3.55$) ตามลำดับ ส่วนปัญหาและอุปสรรคในระดับ “ปานกลาง” คือ ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์และสืบสาน ($\bar{X} = 3.40$) และ ขาดความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ ($\bar{X} = 3.21$) ตามลำดับ

ปัญหาและอุปสรรคด้านการเผยแพร่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ “มาก” ($\bar{X} = 3.69$) เมื่อแยกเป็นรายข้อ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรค อยู่ในระดับ “มาก” เรียงลำดับได้ดังนี้ ขาดผู้นำกลุ่มที่มีความสามารถในการรณรงค์ให้เกิดการอนุรักษ์และสืบสานงานประเพณี ($\bar{X} = 4.13$) ขาดทักษะด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาจีน ในการประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยวต่างชาติ ($\bar{X} = 3.88$) ไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ ($\bar{X} = 3.86$) ขาดความร่วมมืออย่างจริงจัง ($\bar{X} = 3.85$) ขาดงบประมาณในการประชาสัมพันธ์ ($\bar{X} = 3.80$) ไม่มีเวทีในการจัดแสดงนิทรรศการให้คนทั่วไปได้รู้จัก ($\bar{X} = 3.57$) และขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ($\bar{X} = 3.51$) ส่วนสภาพปัญหาและอุปสรรค ที่อยู่ในระดับ “ปานกลาง” เรียงลำดับได้ดังนี้ ขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาหรือประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับประเพณีอย่างถ่องแท้ ($\bar{X} = 3.50$) ขาดความตระหนักในคุณค่าของประเพณี ($\bar{X} = 3.49$) และขาดแรงบันดาลใจในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ($\bar{X} = 3.33$)

สุดท้ายเมื่อพิจารณาเฉพาะด้านการธำรงรักษาไว้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ($\bar{X} = 3.28$) หากพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าการดำเนินการด้านการมีส่วนร่วมของภาคการท่องเที่ยวด้านการธำรงรักษาไว้ มีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับ “มาก” โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ ขาดกลุ่มคน สมาชิก ชมรม หรือสมาคมที่จะมาอนุรักษ์และสืบสานประเพณีนี้อย่างจริงจัง ($\bar{X} = 4.20$) ไม่ได้รับการ

สนับสนุนจากเครือข่ายภาคีการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.09$) ขาดแรงบันดาลใจในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณี ($\bar{X} = 3.64$) ไม่เห็นคุณค่าในความเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.61$) และขาดความตระหนักในความสำคัญ ของประเพณีท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.55$) ส่วนสภาพปัญหาและอุปสรรค ที่อยู่ในระดับ “ปานกลาง” เรียงลำดับได้ดังนี้ ขาดความรู้ความเข้าใจในการรักษาไว้ให้คงอยู่ต่อไป ($\bar{X} = 3.50$) และมีความคิดเห็นว่าประเพณีนี้ไม่ได้รับความ นิยมมากนัก ($\bar{X} = 3.39$) ส่วนสภาพปัญหาและอุปสรรค ที่อยู่ในระดับ “น้อย” เรียงลำดับได้ดังนี้ มีความคิดว่ การปฏิบัติตามธรรมเนียมโบราณเป็นการเสียโอกาสในการสร้างรายได้ ($\bar{X} = 2.50$) มีการปรับเปลี่ยนธรรมเนียมปฏิบัติบางอย่างให้เข้ากับสภาพสังคม ทำให้ความเป็นดั้งเดิมเริ่มสูญหายไป ($\bar{X} = 2.45$) และมีการรับเอา วัฒนธรรมต่างถิ่นเข้ามาปฏิบัติในงานประเพณี ($\bar{X} = 1.89$)

จากการศึกษาสภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า ปัจจัยภายใน เกิดจากการมี ความสามัคคีร่วมมือกันในการจัดการความเข้มแข็งภายใต้กลุ่มภาคีการท่องเที่ยว ทั้งหน่วยงานภาครัฐและ เอกชน จนเกิดการมีส่วนร่วมในการรองรับและให้บริการนักท่องเที่ยว โดยเริ่มตั้งแต่การรวมกลุ่มกันของชมรม สามล้อเครื่อง หรือรถตุ๊ก ๆ หักบ รถโดยสารประจำเมืองตรัง โดยในช่วงงานประเพณีถือศีลกินผักจะรวมกลุ่ม กันเพื่อให้บริการทางคมนาคมแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังได้มีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ เช่น มีการจัดเส้นทางเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เดินร่วมขบวนแห่องค์ศักดิ์สิทธิ์จากศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย ส่วน นักท่องเที่ยวที่สภาพร่างกายไม่พร้อมที่จะร่วมเดินในขบวนแห่ทางชมรมสามล้อเครื่องก็อำนวยความสะดวกโดย การให้บริการขับรถร่วมในท้ายขบวนเรือไปจนขบวนเดินทางกลับถึงศาลเจ้า ภาคีการท่องเที่ยวอย่างเทศบาล นครตรังก็จะร่วมส่งเสริมกิจกรรมประเพณีถือศีลกินผักเป็นประจำทุกปีที่บริเวณหน้าสำนักงานเทศบาลนครตรัง สำหรับการจัดงานประเพณีถือศีลกินผักในทุกปีนั้น เทศบาลนครตรัง เน้นการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมแบบ ดั้งเดิม มีการตั้งโต๊ะรับขบวนองค์ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งออกโปรดสาธุชนในเขตเทศบาลนครตรัง กิจกรรมการแสดงบน เวทีของนักเรียน การจัดนิทรรศการประวัติความเป็นมาประเพณีถือศีลกินผัก และการประดับตกแต่งเมืองให้ สวยงามสอดคล้องกับเทศกาล ส่วนองค์กรอื่น ๆ ในจังหวัดตรังก็มีส่วนร่วมในงานประเพณีถือศีลกินผักเช่นกัน เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรัง ได้มีมาตรการสร้างความปลอดภัยด้านอาหารและการป้องกันโรค โดยจัด เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ให้ความรู้เรื่องสุขาภิบาลอาหาร การปฏิบัติตัวของผู้ประกอบการอาหารเจ เพื่อป้องกันโรคระบบ ทางเดินอาหาร เช่น โรคอุจจาระร่วงหรืออาหารเป็นพิษ พร้อมสุ่มตรวจความสะอาดของโรงครัวในศาลเจ้าและ ร้านอาหารเจ ซึ่งผลการตรวจอยู่ในเกณฑ์ปลอดภัย เพื่อยกระดับมาตรฐานอาหาร ให้ความมั่นใจแก่ผู้บริโภค และนักท่องเที่ยว ส่วนพาณิชย์จังหวัดตรัง ก็ลงพื้นที่ตรวจสอบและติดตามสถานการณ์ราคาสินค้าช่วงงาน ประเพณีกินผักอย่างต่อเนื่อง ทั้งช่วงก่อนงานประเพณีและระหว่างงานประเพณี เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ ประชาชนในการซื้อสินค้า และป้องกันไม่ให้พ่อค้าฉวยโอกาสปรับขึ้นราคาสินค้าและเอาเปรียบผู้บริโภค จนทำ ให้ประชาชนที่กินเจได้รับผลกระทบจากราคาที่ปรับตัวสูงขึ้น ซึ่งจากการลงพื้นที่เป็นประจำทุกปี ภาพรวมราคา สินค้าเคลื่อนไหวเป็นไปตามกลไกตลาด โดยเฉพาะพืชผักซึ่งเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการประกอบอาหารเจ มีการ ปรับตัวสูงขึ้นบางชนิด อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการอาหารและขนมเจในจังหวัดตรัง ต่างให้ความร่วมมือในการ ปฏิบัติตามกฎหมาย มีการติดป้ายแสดงราคาสินค้า ไม่มีการกักตุนสินค้าและฉวยโอกาสเอารัดเอาเปรียบ ผู้บริโภคแต่อย่างใด ส่วนองค์กรภาคเอกชนอย่างเช่นบริษัท ผลิตภัณฑ์อาหารกว้างไพศาล จำกัด (มหาชน) ก็ได้ มีส่วนร่วมในการสนับสนุนงานประเพณีถือศีลกินผัก ด้วยการมอบผลิตภัณฑ์ของของบริษัท เช่น โจ๊กสำเร็จรูปรส แป้งกล้วยและรสเห็ดหอม ทรายข้าวสุก ให้แก่ผู้แทนจากศาลเจ้าต่าง ๆ ในจังหวัดตรัง ตามธรรมเนียมปฏิบัติเป็น ประจำทุกปีอีกด้วย

ปัจจัยภายนอก เกิดจากการได้รับความร่วมมือจากกลุ่มภาคีการท่องเที่ยว ทั้งหน่วยงานราชการ และเอกชนในการให้ข้อมูลความรู้เพื่อดูแล และบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยมีการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ยผ่านสื่อหลายช่องทาง ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ (print media) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (electronic media) และสื่อบุคคล (Personal Media) รวมถึงการสนับสนุนข้อมูลในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากหน่วยงานส่วนกลาง โดยได้รับนโยบายจัดการการท่องเที่ยว สนับสนุนจากภาครัฐตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560–2564) โดยเน้นความหลากหลายของศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของคนไทย ให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการอย่างยั่งยืน โดยการส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยว ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมด้านการบริหารจัดการ ตั้งอยู่บนพื้นฐานการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งในเชิงอัตลักษณ์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ ได้แก่ การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว การส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่ การส่งเสริมสร้างสรรค์นวัตกรรมด้านการท่องเที่ยว และสนับสนุนผู้ประกอบการให้ใช้นวัตกรรมในการผลิตสินค้าและบริการ การดูแลรักษาและปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นต้น ทั้งยังสร้างความสมดุลเชิงเวลาและฤดูกาลในการท่องเที่ยว ได้แก่ การสร้างสรรค์กิจกรรมหรือประเพณีประจำปีในพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัดตรัง สอดคล้องกับยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2564) ของคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (ท.ท.ช.) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ที่ได้กำหนดไว้ 5 ยุทธศาสตร์ ดังต่อไปนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยวไทย ผ่านการตลาดเฉพาะกลุ่ม การส่งเสริมวิถีไทยและการสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 5 การบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ

ผลจากทั้งปัจจัยภายในและภายนอก ทำให้มีนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางมาร่วมงานประเพณีนี้เป็นจำนวนมาก เช่นในปี พ.ศ. 2557 มีนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางมาร่วมกว่า 3 หมื่นคน โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียและสิงคโปร์ ซึ่งการเดินทางมาของนักท่องเที่ยวจะส่งผลต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดตรัง ภายหลังจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาไหว้เจ้าตามศาลเจ้าเพื่อขอพรแล้ว ต่างพากันไปท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ อย่างเช่น ถ้ำเลเขากอบ อำเภอยะยง จังหวัดตรัง จะได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากที่สุด เนื่องจากมีความสวยงามของหินงอก หินย้อย ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และการลอดถ้ำท้องมังกร ซึ่งเป็นความเชื่อของชาวจีน ถ้าได้ลอดท้องมังกรจะประสบแต่ความโชคดี เห็นได้ว่าการเดินทางมาของนักท่องเที่ยวทำให้ผู้คนในท้องถิ่นเกิดมีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ มีเงินเข้าสู่จังหวัดในช่วงก่อนเปิดฤดูกาลท่องเที่ยวของจังหวัดตรังอีกด้วย

3. แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยมีส่วนร่วมของภาคีการท่องเที่ยว

แนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในงานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ยจังหวัดตรัง ที่ได้จากการศึกษาวิจัย 5 แนวทาง ดังนี้

3.1 ภาคีการท่องเที่ยวจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลเชิงลึกของงานประเพณีนี้อย่างเร่งด่วน

ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ยเป็นศาสนสถานที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวอันหลากหลายและทรงคุณค่าของจังหวัดตรัง ปัจจุบันศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ยได้ขึ้นทะเบียนเป็นศาลเจ้าในสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย หากจะให้ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ยเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในการจัดการการท่องเที่ยวภาคการท่องเที่ยวทุกภาคส่วนควรจะต้องศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในจังหวัดตรังนำมาสู่การสร้างศาลเจ้า จนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอันเป็นแหล่งกำเนิดของประเพณีถือศีลกินผักในจังหวัดตรัง ดังนั้น ภาคการท่องเที่ยวทุกภาคส่วนจึงต้องรีบช่วยกันหาแนวทางในการศึกษาข้อมูลเชิงลึกของงานประเพณีนี้อย่างเร่งด่วน จำเป็นต้องรีบดำเนินการขึ้นทะเบียนศาลเจ้าแห่งนี้กับกรมศิลปากรให้เป็นโบราณสถานของจังหวัดอย่างเป็นระบบ เพราะอาคารศาลเจ้าหลังปัจจุบันนี้มีหลักฐานจารึกอักษรในศาลเจ้าว่าก่อสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2438 จึงเป็นสถานที่ที่มีความเก่าแก่ เป็นแหล่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ ก่อนที่โบราณสถานแห่งนี้จะยากแก่การบูรณะ จนเหลือแต่เพียงร่องรอยทางประวัติศาสตร์ เพราะสถานที่แห่งนี้จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความภาคภูมิใจ ประทับใจ ได้รับความรู้ จากสถานที่ท่องเที่ยวที่พวกเขาเดินทางมาเพื่อสัมผัสและเรียนรู้เรื่องราวทางวัฒนธรรม

3.2 ภาคการท่องเที่ยวจำเป็นต้องจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้ผู้คนในจังหวัดตรังเกิดความรักและหวงแหนประเพณีท้องถิ่นของตน

ในการปลูกฝังให้ผู้คนในชุมชนเกิดสำนึกรักบ้านเกิดนั้นอาจต้องใช้เวลานานกว่าจะเห็นผล แต่ก็ควรค่าแก่การลงทุนเพื่อความยั่งยืนของชุมชน เช่น การสร้างมัคคุเทศก์น้อย โดยการส่งเสริมให้เด็กนักเรียนจากโรงเรียนเทศบาล 6 (วัดตันตยาภิรม) โรงเรียนสภาราชินี โรงเรียนวัดควนวิเศษ ซึ่งอยู่ในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงกับศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ยมาเป็นยุวมัคคุเทศก์น้อยคอยแนะนำเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาร่วมงานประเพณี อาจจะเริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ ก่อน เช่น คอยแนะนำขั้นตอนการไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ในงานประเพณีก็ได้ สิ่งเหล่านี้จะค่อย ๆ ซึมซับจนกลายเป็นความผูกพัน ส่งผลไปสู่การอยากมีส่วนร่วมในฐานะเจ้าของวัฒนธรรม อาจะกำหนดคำขวัญการรณรงค์ประเพณีถือศีลกินผักด้วยภาษาถิ่น เช่น “สวมชุดขาวพื้นเมือง เอาผ้าเหลืองคาดเอว พัดเกวด้วยเท้าเปล่า เข้าโรงพระคำหยิ่น” ถือเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้มากขึ้น หรืออาจจะขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดตรัง สำนักวัฒนธรรมจังหวัดตรัง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตรัง ฯลฯ มาเป็นผู้บรณองค์ความรู้ให้แก่เด็กนักเรียนก่อนที่จะลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวนี้สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์คุณสงวน กิตติเชษฐ์ ที่ได้กล่าวว่า “เทศกาลถือศีลกินผักของเมืองตรังมีความอัศจรรย์อยู่อย่างหนึ่ง คือ รวมผู้คนทุกเพศทุกวัยให้มาร่วมกันได้ ไม่เหมือนงานอื่นที่มักมีแต่คนแก่ แต่กินเจกลับมีคนหนุ่มสาวมาร่วมจำนวนมาก มันบ่งบอกอะไรบางอย่าง แต่ทว่าสิ่งที่เป็นห่วง คือ เราจะชักนำเผยแพร่ ปลูกฝัง ให้กับคนรุ่นใหม่เหล่านั้นอย่างไร อยากฝากว่า ในช่วงกินเจนั้นถือเป็นโอกาสในการแนะนำเผยแพร่ในสิ่งดีงามแก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้เป็นอย่างดี อย่าให้ลูกหลานของเราออกนอกกลุ่มนอกทาง” (จำนง ศรีนคร, 2558 : 9)

3.3 ภาคการท่องเที่ยวต้องกำหนดทิศทางที่เน้นการท่องเที่ยวโดยให้องค์ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเป็นสำคัญและให้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยเฉพาะ บริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์ หรือบุคคลในฐานะเจ้าบ้านซึ่งเป็นคนในพื้นที่ ควรให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติตามธรรมเนียมโบราณเมื่อเข้ามาร่วมงานประเพณีในศาลเจ้าแล้วสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ ที่สำคัญคือการให้เกียรติและเคารพต่อ

สถานที่ด้วย ชาวตรังในฐานะเจ้าของบ้านต้องเข้าใจและให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงแก่นักท่องเที่ยวอย่างแท้จริง เพื่อป้องกันไม่ให้ข้อมูลต่าง ๆ เกิดความบิดเบือนทางประวัติศาสตร์ สำหรับการจัดการภายในชุมชน ชุมชนเองสามารถดูแลจัดการได้เป็นอย่างดี แต่สำหรับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ หากไม่มีการจัดการ ให้ความรู้หรือทำความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวก่อน อาจส่งผลกระทบต่อชุมชนตามมา เช่น การที่นักท่องเที่ยวไม่ปฏิบัติตามธรรมเนียมดั้งเดิม เช่น การไม่ใส่เสื้อผ้าชุดขาวมาร่วมงาน การนำอาหารคาวเข้ามาในบริเวณงาน ฯลฯ ดังนั้นทางศาลเจ้าควรมีการทำป้ายที่สื่อความหมายในเรื่องของข้อมูล แนวทางการปฏิบัติ ข้อห้ามต่าง ๆ ติดไว้ให้นักท่องเที่ยวสามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน และควรประชาสัมพันธ์งานประเพณีถือศีลกินผักผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยการกระจายข่าวสารให้นักท่องเที่ยวทั่วไปเข้ามาให้ความสนใจในกิจกรรมหรือพิธีกรรมต่าง ๆ ภายในงาน จะได้เป็นสื่อให้นักท่องเที่ยวทั่วไปได้ทราบข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับกิจกรรมที่น่าสนใจ เช่น การประกวดธิดาเจ้าแม่กวนอิม การเดินเวียนธูป การเดินข้ามสะพานสะเดาะเคราะห์ การตั้งโต๊ะรับองค์ศักดิ์สิทธิ์ ออกแห่รอบเมือง เป็นต้น จากสถิติการใช้สังคมออนไลน์ พบว่า สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการดู ไม่ใช่สังคมแห่งการอ่าน จึงเป็นสาเหตุทำให้มีผู้ใช้เฟซบุ๊กมากที่สุด เพราะจะเน้นรูปภาพพร้อมข้อความที่ดึงดูดความน่าสนใจ สถานที่สำคัญ และสิ่งที่ตัวเองสนใจ สามารถแสดงความคิดเห็นโต้ตอบได้ทันที สะดวกและรวดเร็ว ดังนั้น ทางศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ยจึงให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ทางเฟซบุ๊ก โดยใช้ ID ว่า “ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย” นักท่องเที่ยวสามารถรับรู้และเลือกที่จะเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ของงานประเพณีได้ทันที

3.4 ภาศการท่องเที่ยวต้องกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวให้ชัดเจน โดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมดั้งเดิม

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของงานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง มีความแตกต่างจากที่อื่น เนื่องจากศาลเจ้าแห่งนี้มีความเข้มแข็งในการอนุรักษ์ตามธรรมเนียมปฏิบัติดั้งเดิม แม้จะเปลี่ยนแปลงบ้างตามกาลเวลา แต่ก็ไม่ยอมให้วัฒนธรรมต่างถิ่นเข้ามาทำให้การปฏิบัติแบบดั้งเดิมเสื่อมคุณค่าลง ในอดีตเคยมีหลักการปฏิบัติอย่างไร ในปัจจุบันก็ยังคงเป็นเช่นนั้น เช่น การใช้น้ำมันตะเกียงในศาลเจ้า แม้ว่าปัจจุบันจะมีไฟฟ้าใช้แต่ทางศาลเจ้ายังคงใช้ความสว่างจากตะเกียงน้ำมัน การแต่งกายเพื่อเข้าร่วมในงานประเพณีถือศีลกินผัก ควรนุ่งกระโปรงใช้ผ้าคาดเอวสีเหลือง ไม่ควรใช้รัดประคดที่ใช้สำหรับพระสงฆ์มาคาดเอว ควรใส่ชุดขาวที่ไม่มีตราสกรีนยี่ห้อสินค้าเพื่อการโฆษณา ด้านหลังเสื้อควรมีแต่ตราประทับพระกิวทองใต้เต้ ควรพันขาคด้วยผ้าสามเหลี่ยม กรรมการศาลเจ้า ร่างทรงเจ้า หรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรทำเป็นแบบอย่าง การเข้าร่วมในขบวนแห่เจ้าไม่ควรใส่รองเท้า โดยเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวกับพิธีกรรมนี้โดยตรง หากปล่อยปละละเลยก็ยากที่จะแก้ไข โดยเฉพาะผู้ที่ร่วมหามเกี้ยว ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ผู้อื่น จึงควรทำความเข้าใจและขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วนให้ยึดถือและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

3.5 ภาศการท่องเที่ยวต้องสนับสนุนและผลักดันให้งานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง ได้รับการขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตรังหนึ่งในฐานะเครือข่ายภาศการท่องเที่ยวภาครัฐ ควรที่จะเสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้ประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง ได้รับการขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ ในสาขาแนวปฏิบัติทางสังคม ประเพณีพิธีกรรม และงานเทศกาลให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 โดยมีการดำเนินงาน ตามลำดับขั้นตอน คือ 1. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตรังเสนอต่อกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ให้งานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง ได้รับการขึ้นบัญชี

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ 2. คณะอนุกรรมการกลั่นกรองพิจารณาให้ความเห็นทางวิชาการโดยผ่าน
เกณฑ์การขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ 3. คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญา
ทางวัฒนธรรมของชาติพิจารณาและให้ความเห็นชอบการขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ 4.
รายการมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่ผ่านความเห็นชอบ กรมส่งเสริมวัฒนธรรมจะดำเนินการประกาศขึ้น
บัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา 22) ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักฐานสำคัญของชาติ
และเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีการท่องเที่ยว ชุมชน และประชาชนให้เกิดความภาคภูมิใจใน
วัฒนธรรมของตน รวมทั้งเป็นการปกป้องคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ อัน
จะนำไปสู่การสร้างความรู้ความเข้าใจเห็นคุณค่ายอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ก่อให้เกิดการ
ส่งเสริมรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติทั้งในระดับประเทศและระดับสากล

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้เกิดการดำเนินงานการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและ
สามารถเป็นแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในงานประเพณีถือศีลกินผักของศาลเจ้ากิวอ่อง
เอี้ย จังหวัดตรัง ให้เกิดการพัฒนาที่เข้มแข็ง ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติ

1.1 ภาคีการท่องเที่ยวในจังหวัดตรังทุกภาคส่วนควรให้การสนับสนุน
และกำหนดเป็นแผนปฏิบัติประจำปี และนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม กำหนดให้ต้อง
ศึกษาข้อมูลเชิงลึกของงานประเพณีนี้อย่างจริงจัง เน้นให้เป็นการท่องเที่ยวที่ให้องค์ความรู้
แก่นักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

1.2 ภาคีการท่องเที่ยวในจังหวัดตรังทุกภาคส่วนควรจัดกิจกรรม
ส่งเสริมการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้ผู้คนในจังหวัดตรังเกิดความรักและหวงแหน
ประเพณีถือศีลกินผัก ซึ่งเป็นประเพณีท้องถิ่นของตน ควรสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามา
มีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้มากที่สุด

1.3 ภาคีการท่องเที่ยวในจังหวัดตรังทุกภาคส่วนควรกำหนดรูปแบบ
การท่องเที่ยวงานประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง ให้เป็นการ
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเน้นการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมดั้งเดิม ควรช่วยกันดูแล
และระวังเรื่องธรรมเนียมโบราณ ให้ปฏิบัติตามธรรมเนียมโบราณมากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การส่งเสริมความร่วมมืออย่างเต็มรูปแบบกับภาคีการท่องเที่ยวทั้ง
ภาครัฐและภาคเอกชน ภายใต้แนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในงาน
ประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง

2.2 การพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในงาน
ประเพณีถือศีลกินผัก ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย จังหวัดตรัง เน้นทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านศักยภาพ

การดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และด้าน
ศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีจากคำแนะนำและข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ยิ่งจาก
อาจารย์ ดร.ยงยุทธ แก้วอุดม รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัย
หอการค้าไทย และความร่วมมือช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากคุณนิรมล สุดคณิง เจ้าหน้าที่กองส่งเสริมงานวิจัย
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ที่สละเวลาให้คำแนะนำ คำปรึกษา รวมถึงข้อเสนอแนะต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์
อย่างยิ่งต่อการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างสูง ที่ได้ให้ความกรุณา ให้
คำปรึกษาแนะนำ ให้แก่ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณ กองส่งเสริมงานวิจัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทยที่ได้ให้
ทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้มา ณ ที่นี้ด้วย

บรรณานุกรม

- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2556). **คู่มือการจัดการแหล่งท่องเที่ยว : สิ่งอำนวยความสะดวกและองค์ประกอบกายภาพ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2539). **การพัฒนาการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืน** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2564)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- จำนง ศรีนคร, บรรณาธิการ. (2558). **ถือศีลกินผักที่เมืองตรัง**. ADDtrang Free Copy Magazine, 1(3), 9.
- บุญยสุภะ อเนกสุข. (2557). **ยล เยี่ยม เยือน เห้ย! : แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม**. พิษณุโลก : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์. (2556). **มาลีศรีตรัง สารคดีจากเมืองใต้**. กรุงเทพมหานคร: สถาพรบุ๊คส์.
- ฝ่ายแผนงานและงบประมาณ กองวิชาการและแผนงาน เทศบาลนครตรัง. (2559). **แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ. 2561-2564) เทศบาลนครตรัง**. ตรัง : เทศบาลนครตรัง.
- ราณี อิลิชัยกุล. (2557). **การจัดการการท่องเที่ยวเฉพาะทาง**. นนทบุรี : ฝ่ายตำรา สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุนทรี สังข์ยุทธ์. (2559). **ตรัง เมืองท่าอันดามัน**. นครราชสีมา : บริษัท ยีนหยัดชัดเจน จำกัด.
- Myriam Jansen-verbeke, Gerda K. Priestley, Antonio P. Russo. (2008). **Cultural Resources for Tourism: Patterns, Processes and Policies**. New York: Nova Science Publishers.
- Graham, W.A. (1924). **Siam: A Handbook of Practical, Commercial, and Political Information**, 3rd edition, London: Alexander Moring Limited, The De La More Press.